

Anti-papisme

Op het ogenblik dat deze regels worden geschreven, is de commotie alweer goeddeels voorbij. Een maand na dato. De vakgroep empirische godsdienstwetenschappen van de KHT is vermoedelijk met het onaangenaamste gevolg opgescheept: een onderzoek naar neo-antipapisme.

Goddijn zou 'later de citaten wel eens verantwoorden', zoals hij op 23 februari in *De Tijd* aankondigde. Stel dat hij in de jaren '80 inderdaad met de onthulling komt dat een handvol columnisten, een paar politici en een eenzame tv-journalist wel eens dingen hebben gezegd over rooms-katholieken die sommigen als kwetsend hebben ervaren — wat dan nog? Is dan aangetoond dat we met een toenemend neo-antipapisme van doen hebben, zoals hij het doet voorkomen? Weinigen zullen het beamen. Misschien de enkeling voor wie bij het verschijnen van *Ik heb altijd gelijk* de tijd is blijven stilstaan.

Toch zijn er twee redenen om in een tijdschrift voor sociale wetenschappen even bij deze zaak stil te staan. De eerste is dat Goddijn een houding aan de dag legt die niet veel gemeen heeft met de genuanceerde benadering die hij van anderen verlangt. De tweede reden is, dat hij de wetenschap (i.c. de godsdienstsociologie) als middel in de strijd werpt.

Om met het eerste te beginnen: Goddijn ontnemt zichzelf en ons jammer genoeg de mogelijkheid om zinvol te discussiëren door voor zichzelf het recht op te eisen om verplichtend uit te maken welke personen en verschijnselen tot de roomse wereld gerekend mogen worden en welke niet. (De uitkomsten van het 'onderzoek' liggen daarmee overigens ook al grotendeels vast.) Steenkamp bijvoorbeeld 'is helemaal niet typerend voor het gemiddelde katholicisme in Nederland', schrijft Goddijn. Ik vat dat zo op: wie om deze geleerde en politicus meestal hartelijk moet lachen, vergist zich deerlijk als hij meent dat hij zich over het katholiek staatkundig denken in Nederland vrolijk maakt, of zelfs maar over een karakteristiek soort devotie; nee, zo iemand geeft alleen maar blijk van een neo-antipapistische mentaliteit. Ik geef deze reconstructie graag

voor een betere; Goddijn maakt het verband tussen Steenkamp en neo-antipapisme niet erg duidelijk.

Sprekender nog dan met betrekking tot Steenkamp komt Goddijs gezindheid naar voren in de toon waarop hij decreteert hoe en waar men de standpunten van bisschop Gijsen moet plaatsen. Het citaat is te mooi om in de vergetelheid te raken: 'Iemand die niet begrepen heeft dat Gijsen juist niet zijn eigen mening geeft, maar een bepaald standpunt van Vaticaanse woordvoerders napraat, is geheel onbekwaam een documentaire over katholieken in Nederland anno 1979 te maken', voegt hij Netty Rosenfeld toe. Dat kan toch moeilijk op haar alleen slaan. Dat slaat tevens op het eenvoudig kerkvolk dat Gijsen au sérieux neemt, en verder ook nog op een ieder die hem wel voor een representant van het katholicisme houdt. Het eerste is erger dan het laatste, want het komt op minachting neer; de aangesprokenen uit de tweede groep zullen hoogstens hun schouders ophalen voor zoveel bolle eigenwaan.

Kortom: een nogal belerende instelling, die vooral gekenmerkt wordt door de vanzelfsprekendheid waarmee alles wat niet welkom is, zonder opgaaf van redenen buiten de orde wordt verklaard. Behalve dat het een weinig verheffend schouwspel is, iemand zo het slachtoffer te zien worden van zijn emoties, valt te verwachten dat eventuele vooroordelen door zulk gedrag eerder worden versterkt dan verminderd.

Over de tweede reden om hier op het door Goddijn aangestichte relletje in te gaan, het met de haren erbij slepen van de godsdienstsociologie, kunnen we kort zijn. Of hier een in wetenschappelijk opzicht zinvol probleem ligt, is niet duidelijk geworden. Daarvoor is allereerst nodig, dat de definitie van neo-antipapisme niet langer samenvalt met al hetgeen professor Goddijn toevallig niet zint.

De opdracht voor het onderzoek had de kersverse projectleider blijkens kranteberichten al binnen een paar dagen kant en klaar op zak. Men vraagt zich op grond van zijn uitlatingen af, hoe opdracht en probleemstelling er wel uit mogen zien. Want voor zover hij in de openbaarheid is geweest, heeft Goddijn in deze zaak meer overhoop gehaald dan verhelderd.

Het zou in menig opzicht beter zijn geweest wanneer hij ook de schijn had vermeden dat zijn klaarblijkelijke opwinding iets met wetenschappelijke nieuwsgierigheid te maken had.

Lieuwe Dijkstra